Het is goed dat u met zo velen naar ons congres bent gekomen. Ik ben daar verheugd over, omdat onze partij haar leden nodig heeft, altijd en onder alle omstandigheden. Wij hebben u nodig als het ons goed gaat, we hebben u nodig als het ons minder goed gaat, we hebben u nodig als de zeeën hoog gaan en al evenzeer als we in rustiger vaarwater lijken te zijn gekomen.

In de afgelopen weken hebben we het nodige mee gemaakt. Velen van u zullen met mij verzuchten dat het wel een beetje minder had gemogen. De zorg over de zorgpremie, die ook werd gevoed door de media, leidde vrijwel onmiddellijk tot een vloed van kritiek en commotie, ook en misschien wel juist binnen onze eigen partij. Tot de kiezers binnen en buiten de partij zeg ik daarom met nadruk en in alle duidelijkheid: de VVD is nooit een partij geweest en zal nooit een partij worden die onredelijke en unfaire maatregelen steunt, laat staan entameert.

Ik noemde net de media, maar u zou mij verkeerd begrijpen als u denkt dat ik de media verantwoordelijk houd voor alle opwinding. Er was wel degelijk iets aan de hand. Wij hadden ons moeten realiseren dat deze deining kon ontstaan. Zoals u van de minister- president zelf heeft kunnen horen, hebben wij van de gang van zaken geleerd. Tegelijkertijd moet ik u misschien wel waarschuwen. De VVD is de verkiezingen ingegaan met de slogan: Niet doorschuiven, maar aanpakken. Dat klinkt ook heel duidelijk door in het regeerakkoord. En dat betekent dat de komende jaren onaangename dingen moeten gebeuren. Wij willen geen mooi-weerpartij zijn, wij willen de komende generaties niet opzadelen met onze problemen, wij willen hen niet belasten met onze schulden. Wij moeten dus onze problemen te lijf. En nee, dat is niet gemakkelijk en al helemaal niet in een wereld die nu al jaren kampt met een ernstige economische crisis.

De laatste weken zouden zo nu en dan bijna doen vergeten dat de VVD een eclatant verkiezingssucces heeft behaald. Met 41 zetels deden we het nog beter dan de al hooggestemde verwachtingen. Hulde aan het campagneteam, aan campagne leider Stef Blok en aan de zeer velen die zich zo enthousiast en overtuigend hebben ingezet. Maar bovenal hulde aan de man die als onze lijsttrekker meer dan wie ook verantwoordelijk is voor dit prachtige resultaat. Mark, dank je wel, je hebt het fantastisch gedaan.

Een nieuwe Tweede Kamer en een nieuwe regering zijn nu in functie. Ik wil graag in deze partijvergadering onze dank betuigen aan degenen die niet in de landspolitiek terugkeren. Willibrord van Beek, Janneke Snijder en Charlie Aptroot hebben na een jarenlang lidmaatschap de Tweede Kamer verlaten. Afke Schaart maakte korter deel uit van de fractie, maar ook zij heeft zich een waardig en enthousiast volksvertegenwoordiger getoond. Onze waardering en dankbaarheid gaan uit naar alle vier. Van de nieuwe regering maken Uri Rosenthal en Paul de Krom geen deel meer uit. Zij hebben In de afgelopen periode hun beste krachten ingezet ten bate van het landsbelang. Ook zij verdienen de waardering van een dankbare partij.

Wij moeten onze problemen te lijf. Voor onze partij en daarmee ook voor de nieuwe regering betekent dat bovenal dat ’s lands financiën in orde moeten worden gebracht. En dat heeft onontkoombare consequenties voor de burger die – en wie zal het hem kwalijk nemen – daar niet om zit te springen. Wie het over bezuinigingen heeft, zoekt die bezuinigingen meestal niet in de eerste plaats bij zichzelf. De bezuinigingen van het regeerakkoord gaan echter aan niemand voorbij.

Een partij als de VVD die het landsbelang op de lange termijn hoger stelt dan populariteit op de korte termijn, zal het dus in de komende periode op gezette tijden moeilijk krijgen. Dat geldt voor de partij zelf en voor de leden van onze partij in de regering, in het parlement en overal waar zij politieke verantwoordelijkheid dragen. Maar het geldt voor ons allemaal. Wat wij gaan doen in deze regeringsperiode is niet alleen nodig, maar ook onvermijdelijk, in het vertrouwen dat wij daarmee de basis leggen voor een goede toekomst voor Nederland. Dat vaste vertrouwen wil de VVD uitdragen en ik vraag u allen daarvoor graag uw hulp.

Er zijn er die de gang van zaken rond de inkomensafhankelijke zorgpremie wijten aan een te snelle regeringsvorming. Had het maar langer geduurd, dan was dit nooit zo gebeurd. Ik geloof daar niets van. Misschien herinnert u zich dat ik tijdens onze bijeenkomst in juni van dit jaar heb gepleit voor een snelle formatie met als klemmend argument dat ’s lands zorgelijke situatie een maandenlang moeizaam overleg eenvoudigweg niet toeliet. Maar ik had een tweede argument voor snelle onderhandelingen. Naar mijn overtuiging is Nederland meer gebaat bij een akkoord op hoofdlijnen

dan aan de uiterst gedetailleerde teksten waaraan wij in de loop der jaren gewend zijn geraakt. Hoofdlijnen kunnen na de vorming van de regering worden uitgewerkt door bekwame bewindslieden bijgestaan door hun departementen. Dat heeft grote voordelen:

De regering heeft meer flexibiliteit en kan sneller rekening houden met veranderende omstandigheden. We raken de pretentie kwijt dat het werkelijk mogelijk is details voor een hele kabinetsperiode vast te leggen. Veel van die details zijn ook niet zo belangrijk dat zij op voorhand in een bindend akkoord moeten worden vastgelegd. We raken dan ook wat losser van het idee dat alles valt door te rekenen, ook over termijnen van 4 jaar en zelfs langer.

In de tweede plaats kan het parlement meer en beter de rol spelen die bij een volksvertegenwoordiging hoort. De regering pleegt overleg en zoekt goedkeuring voor de uitwerking van de hoofdlijnen. De discussie wordt levendiger en inhoudelijker. De functie van volksvertegenwoordiger wordt navenant aantrekkelijker. Natuurlijk houden regeringsfracties zich aan gemaakte afspraken, maar de speelruimte wordt groter.

Gezien onze recente ervaring zie ik nog een derde argument voor een akkoord alleen op hoofdlijnen. Wanneer informateurs en onderhandelaars gesprekspartners zich werkelijk beperken tot die hoofdlijnen dan hebben zij ook tijd en gelegenheid de consequenties daarvan grondig door te denken. Dan was het mogelijk geweest een gevoelige kwestie als verkleining van inkomensverschillen door middel van inkomensafhankelijke premies grondiger te overwegen voor die in het akkoord op te nemen. Zoals u misschien al weet, gaan wij overigens nog intern bekijken hoe we dit in de toekomst kunnen voorkomen.

Dames en heren,
In Nederland is een situatie ontstaan waarin het echte regeren, het echte beslissen, wel lijkt te zijn beperkt tot de formatieperiode. En het zijn niet alleen de politici die daarvan lijken uit te gaan. Talloze maatschappelijke organisaties, belangengroepen en burgers wenden zich in die periode tot de informateurs en allen hopen hun wensen in het regeerakkoord verdisconteerd te zien. Wij moeten er

weer aan gaan wennen dat niet alles in een akkoord voorafgaand aan het optreden van een nieuwe regering behoeft te worden geregeld.

De kabinetsformatie heeft ditmaal tot mijn vreugde een snel verloop gehad. Niettemin is ook nu weer het regeerakkoord een fors document vol details. Ik twijfel er niet aan dat iedereen die het akkoord heeft gelezen, altijd wel iets heeft gevonden waarbij hij zich afvroeg: moest dit nu echt in het regeerakkoord? En toch: het is al veel korter dan voorheen. Wij zijn op de goede weg.

Er zijn de laatste weken wel stemmen opgegaan die vonden dat het regeerakkoord ter goedkeuring moest worden voorgelegd aan de leden. Het hoofdbestuur is daarvan een verklaard tegenstander. Een overeenkomst die ziet op het bestuur van de Nederlandse staat wordt voorgelegd aan de gekozen volksvertegenwoordigers van de coalitiegenoten.

Dames en heren, genoeg over dit onderwerp. Ik hoop de dag te mogen beleven dat een regeerakkoord zich beperkt tot die onderwerpen waarover tussen de beoogde coalitiepartners een beginsel- overeenstemming moet bestaan voor zij gezamenlijk kunnen gaan regeren. Al het andere is aan de dan optredende regering.

De kwaliteit van het landsbestuur is vanzelfsprekend niet alleen afhankelijk van het regeringsprogramma, maar minstens evenzeer van de personen die van de regering deel uitmaken. Op dat punt kan de VVD trots zijn. Wij hebben naar mijn vaste overtuiging opnieuw een reeks sterke en bekwame bewindslieden geleverd voor een regering waarin onze partner een partij is die wij voor de verkiezingen niet zouden hebben uitgezocht, maar waarmee wel de regering is gevormd die het meeste recht doet aan de verkiezingsuitslag. Het woord compromis is niet populair. Maar zonder compromissen kan Nederland niet worden bestuurd. Het compromis doet het meeste recht aan de verscheidenheid van beginselen en opvattingen die Nederland al zo lang kenmerken. Het is de kunst van het compromis die Nederland tot een geestelijk en materieel rijk land heeft gemaakt.

De VVD heeft met de PvdA een akkoord gemaakt. Zeker, daarin worden niet al onze wensen verwezenlijkt en hebben wij concessies gedaan. Geen partij in Nederland kan verwachten dat het

regeringsprogramma gelijk is aan haar verkiezingsprogramma. Het gaat er dus, niet alleen nu maar altijd, om zoveel mogelijk van de eigen wensen te realiseren en ter wille van een stabiele samenwerking tegelijkertijd ook de coalitiepartner of partners het hunne te gunnen. Naar ik verwacht zullen de komende jaren uitwijzen dat het huidige regeerakkoord daarvan een goed voorbeeld is. Het voor de VVD essentiële punt van de sanering van de overheidsfinanciën krijgt de grote prioriteit die essentieel is voor een goed beleid.

De nieuwe regering is aan het werk. Het debat over de Regeringsverklaring met een indrukwekkend optreden van de minister- president is achter de rug. Onze nieuwe fractieleider in de Tweede Kamer heeft overtuigend laten zien zijn mannetje te staan. De regering moet nu tonen dat zij in staat zal zijn ons land door de komende vier jaar te loodsen en Nederland ongehavend, zo niet sterker dan voorheen uit de crisis te laten komen. Dat het een zware taak zal zijn, zei ik al. Dat het soms een ondankbare taak zal zijn, ook. Ik ben ervan overtuigd dat de liberale leden van de regering tegen die taak zijn opgewassen en ik heb de stellige indruk dat ook de Partij van de Arbeid het hare heeft gedaan om bekwame bewindlieden te vinden.

Dames en heren,
De VVD staat als liberale partij voor zelfontplooiing en individuele vrijheid. De VVD staat voor een maatschappij die die ontplooiing mogelijk maakt en die die individuele vrijheid beschermt. Die grondslagen van het liberalisme blijven onverminderd geldig en onverminderd waardevol. De democratische rechtsstaat waarbinnen de rechten van de burger zijn gewaarborgd, is naar liberale overtuiging het plechtanker van ons politiek handelen.

Maar de wereld is wel veranderd en we hebben in de afgelopen 20 jaar harde lessen geleerd. De uitbreiding van de Europese Unie, de steeds verdere samenwerking en de daaruit resulterende grotere rol van Brussel hebben ons minder succes gebracht dan eerder voetstoots werd aangenomen. Wij moeten nu wel constateren dat in de afgelopen jaren politici in vele Europese landen harder hebben gelopen dan hun kiezers en dat de kiezers op de rem zijn gaan staan. Wij moeten ook constateren dat die kiezer nog steeds veel eerder Nederlander, of Duitser, of Fransman, of Italiaan is

dan Europeaan. En als de kiezer waar ook in de Europese Unie denkt aan het parlement, dan denkt hij aan zijn eigen nationale volksvertegenwoordiging en niet aan het Europees parlement. Pogingen om dit probleem op te lossen door de rol van het Europees parlement te versterken hebben weinig succes gehad. Wie bevreesd is voor een Verenigde Staten van Europa hoeft zich voorlopig weinig zorgen te maken.

Toch is voor alle leden van de Europese Unie inclusief Nederland die unie onmisbaar. Na alles wat daarover geschreven en gezegd is, hoef ik daarover hier geen indringend betoog houden. Ik volsta met op te merken dat de interne markt voor een naar buiten gericht land als het onze een zeer groot goed is. De bevestiging en versterking van de democratie in de nieuwe lidstaten zijn ook voor de oude leden essentieel. Geen welvaart en geen welzijn zonder stabiliteit.

De wereld verandert snel. Met de opkomst van China, India, Brazilië, Zuid-Afrika, Rusland is een sterke positie van de Europese landen niet langer vanzelfsprekend gegarandeerd. De vraag is of het de Europese landen nog mogelijk is zonder nadere aaneensluiting hun positie te bewaren in deze wereld met nieuwe economische en politieke machtscentra. Het stemt tot nadenken dat de Verenigde Staten erin slagen hun aandeel in het wereld BNP dat in het begin van de jaren 70 op ongeveer 28% stond, op dat niveau handhaven,terwijl Europa zijn aandeel in dezelfde periode echter met 25% zag dalen, van 35 naar 26 procent.
De wereld verandert snel en is zo klein geworden dat wij in Afghanistan moeten zijn om onze belangen te verdedigen. De Koninklijke Marine opereert om dezelfde reden in de Indische Oceaan. De situatie in het Midden-Oosten, zo dicht bij ons eigen werelddeel, is explosief en wij, de leden van de Europese Unie doen daar niet veel meer dan toekijken.

Nederland zelf verandert snel. De samenstelling van onze bevolking is niet langer homogeen. De kiezer maakt zich zorgen over hetgeen hem te wachten staat. De verhouding tussen burger en overheid verdient alleen al daarom veel aandacht. Het spanningsveld tussen de veiligheid van de gemeenschap en de vrijheidsrechten van de individuele burger mag in de rechtsstaat Nederland noch te veel naar de ene, noch teveel naar de andere kant overhellen.

Ik zeg dit allemaal om u te tonen dat, wil het liberalisme in de 21e eeuw een vitale en vitaliserende kracht blijven, wij de betekenis van het liberale gedachtengoed als bij uitstek relevant voor de nieuwe uitdagingen overtuigend duidelijk zullen moeten maken. Het bestuur wil het jaar 2013 gebruiken om binnen de partij en in overleg met de Teldersstichting over thema's als deze een grondige discussie te voeren. De Coördinatie Commissie die het bestuur dit jaar heeft ingesteld, inventariseert het debat binnen de partij dat moet leiden tot actuele en liberale standpunten over nationale kwesties en over Nederlands positie in de internationale en Europese omgeving. Ook de rol van politieke partijen in de huidige samenleving, niet speciaal van een liberale partij, maar de rol van politieke partijen als zodanig, verdient naar onze mening nadere beschouwing en gedegen gedachtenvorming. Tegelijkertijd wil het bestuur, ook met het oog op een verrijking van deze discussie, veel doen aan de werving van nieuwe leden.

Dames en heren,
Op de bestuurdersbijeenkomst in Lunteren van een paar weken geleden heb ik gesproken over de absolute noodzaak van absolute integriteit voor allen die verantwoordelijkheid dragen voor het openbaar bestuur. Ik deed dat naar aanleiding van een aantal recente gevallen waarbij bestuurders of ex-bestuurders van VVD huize in opspraak zijn geraakt. Het spreekt vanzelf dat in deze gevallen de rechter het laatste woord heeft. Ik spreek derhalve over hen geen oordeel uit, behalve dat zij er recht op hebben snel te weten waar zij aan toe zijn. Wie in een glazen huis leeft, kan immers alleen al door de verdenking van onoirbaar gedrag zwaar worden getroffen.

Los daarvan geldt dat politieke ambtsdragers een voorbeeldfunctie hebben. Zij dienen zich daar te allen tijde van bewust te zijn. Integriteit is een basisvoorwaarde voor ieder politiek handelen. Voor de VVD was en is dit volkomen vanzelfsprekend. Wij organiseren sinds lang cursussen over dit onderwerp. Wij hanteren het als een onvoorwaardelijk criterium bij de selectie van candidaten. Eenmaal gekozen of benoemd hebben bestuurders hun eigen verantwoordelijkheid, maar wordt die verantwoordelijkheid niet genomen, dan is het aan de partij om in te grijpen.

Om het risico zo mogelijk verder te minimaliseren heeft het bestuur een adviesgroep ingesteld om na te denken over de wenselijkheid van instelling van een commissie integriteit. Een dergelijke commissie zou zich kunnen buigen over de vraag of het integriteitbesef nog verder moet worden versterkt en zo ja, op welke wijze. De commissie zou ook beschikbaar kunnen zijn voor advies aan de leden. Een ieder die niet zeker van zijn zaak is, kan zich tot de commissie wenden. Een ieder die vreest in een grijs gebied te komen – de praktijk van het leven is minder eenvoudig en eenduidig dan de theorie veronderstelt – kan eveneens zijn vraag aan de commissie voorleggen.

Dames en heren,
Ik zei u aan het begin van mijn toespraak dat de VVD u nodig heeft. Wij hebben u nodig voor de stevige discussie over de aard en de waarden van het liberalisme in de 21e eeuw. Wij hebben u nodig om het succes dat wij in de afgelopen verkiezingen hebben geboekt, vast te houden. Wij hebben uw steun nodig om als regeringspartner partij de rug recht te kunnen houden, ook als moeilijke beslissingen onvermijdelijk zijn voor de gezondheid van ons land. Wij kijken nu al naar de gemeenteraadsverkiezingen in het voorjaar van 2014. Met uw enthousiasme en uw inzet zijn wij van plan te blijven, wat wij nu met trots zijn: de grootste partij van Nederland.